

April-teserne 1917

Da den revolutionære marxisme ændrede verdenshistorien

Af Jørgen Holst

I disse dage, for præcis 100 år siden, formåede kun ganske få personer at gennemskue, forstå og gribe ind i de vigtigste politiske mekanismer i den revolutionære proces i Rusland og dermed bidrage til at dreje historiens hjul i en bestemt retning. Dette nødvendige indgreb skulle vise sig at få enorm betydning i Rusland, for hele Europas og dermed for hele verdens udvikling.

Der tænkes her på Lenins ankomst den 3. april 1917 på banegården i den daværende russiske hovedstad Petrograd, og hans første politiske tale om arbejderklassens opgave og revolutionens karakter i det nye revolutionære demokrati. Til tonerne af Internationalen og Marseillaisen holdt han til de fremmødte jublende masser en kort og fyndig tale, som for første gang rejste perspektivet om, at den demokratiske februar-revolution skulle vokse over i den socialistiske verdensrevolution.

Delegationen fra Petrograds arbejderråd med den mensjevnikiske præsident Tzeidze i spidsen, som var mødt frem sammen med andre socialistiske partiers ledere, var alle fuldstændigt chokerede over disse nye tanker, blot en måneds tid efter, at zaren var blevet væltet.

På det efterfølgende møde for bolsjevikker (det Revolutionære Russiske Socialdemokratiske Arbejderparti) den 4. april og senere samme dag på et fællesmøde mellem bolsjevikker og mensjevnikker (det reformistiske socialdemokratiske russiske Arbejderparti), blev "aprilteserne", om proletariatets opgave i den nuværende revolution fremlagt af Lenin, som hans egne personlige tanker.

Stort set ingen, hverken bolsjevikker eller mensjevnikker, var enige med ham bortset fra bolsjevikken Alexandra Kollontaj og mange mente, at efter 11 år i udlandet manglende Lenin simpelthen viden om de faktiske forhold i Rusland, og at han derfor udledte forkerte analyser om revolutionens karakter. I selve Bolsjevikpartiet var der stor usikkerhed, mange ledende bolsjevikker kom drypvis tilbage til Rusland i slutningen af februar og marts, og partiet under Stalins og Lev Kamenevs ledelse fremlagde mange forskellige modstridende politiske udmeldinger, hvoraf flere gik ind for at optage forhandlinger om sammenslutning med de mensjevnikiske internationalister, udvise delvis støtte til den borgerlige provisoriske regering, samt at arbejderrådene skulle nøjes med at udøve kontrol med den provisoriske regering, hvilket var meget tæt på de overvejende mensjevnikiske og socialrevolutionæres holdninger i ledelsen af arbejderrådene.

Kun en af de russiske marxister, nemlig Trotskij havde de samme tanker, og havde faktisk plæderet for dem i mange år, men han var strandet i USA og kom først tilbage til Rusland en måned senere.

Så Lenin var stort set alene med sin parole om "al magt til sovjetterne" og om at nyfortolke de gængse taktikker og strategi herudfra. Men det skulle vise sig, at Lenin havde ret, og kun en person med hans teoretiske og personlige autoritet, kunne på så kort tid dreje hele Bolsjevikkpartiet væk fra deres tidligere forståelse, som nu var blevet reformistisk.

Men det krævede mange møder og debatter, hvor især Rykov og Lev Kamenev (Trotskijs svoger) og mange partikomiteerne i mange byer argumenterede voldsomt imod Lenin. Både af Lenin selv, på de første møder og i partiavisen Pravda blev hans tanker fremstillet som "kammerat Lenins personlige mening". Og i Petersborg bykomite (bolsjevikkerne) blev hans tanker afvist med 13 stemmer imod 2 og 1 undlader. Flere bolsjevikker beskyldte Lenin for "at have indtaget Bakunins (russisk anarkist) trone.

Også Lev Kamenev, som senere af samme grund skulle forråde opstarten af Oktoberrevolutionen sammen med Gregorij Sinojev, afviste fuldstændigt Lenins ideer: Hvad angår Lenins almene skema, så betragter vi det som uantageligt (min fremhævning, JH), for så vidt som det går ud fra, at den borgerlige-demokratiske revolution er afsluttet, og for så vidt som det er beregnet på omgående at forvandle denne revolution til en socialistisk. Bemærk at både Aprilteserne og Lev Kamenevs kritik blev bragt i det samme nummer af Pravda, hvor Stalin i øvrigt på dette tidspunkt var redaktør. Ikke noget med at stikke uenighederne under stolen hos bolsjevikkerne, selv midt under revolution og krig. Men det var også længe før Stalin selv tog magten.

Men for at forstå, hvor fuldstændigt revolutionerende kravet om al magt til sovjetterne/proletariatets diktatur var og blev opfattet af næste alle russiske marxister både i Bolsjevikpartiet og Mensjevikpartiet, bliver vi nødt til at beskrive, hvorledes næsten alle marxister, bortset fra Trotskij, indtil da forestillede sig revolutions karakter, og hvordan kampen imod zarismen skulle forløbe..

Det generelle marxistiske revolutions skema

Helt tilbage, fra dannelsen af det Russiske Socialdemokratiske Arbejderparti i 1903 med den gamle marxist Plechanov i spidsen, og med Lenin, Trotskij, Dan og Martov med flere som ledende kræfter, havde der blandt alle strømninger været en fælles forståelse af kampen imod zarismen og den forestående revolutions karakter, i det hovedsagligt feudale russiske bondeland.

Kampen imod zarismen var en borgerlig demokratisk revolutionær proces, som senere, på et ikke angivet tidspunkt (når proletariatet var blevet stærkt nok) kunne slå over i en ny proletarisk revolutionsfase med socialistiske krav og etableringen af en demokratisk arbejderstat (proletariatets diktatur).

Den franske borgerlige revolution i 1789 stod som det klareste udtryk for en sådan *første* borgerlig demokratisk revolutionær fase, som bragte en ny overklasse "Borgerskabet" til magten, mens Frankrig stadig var hovedsagelig feudalt, mens Pariserkommunen ca. 80 år senere, i 1871, for

mange marxister repræsenterede den proletariske *anden* fase, efter industrialiseringen var i fuld gang, og hvor arbejderklassen spillede en større og større samfundsmæssig rolle. I andre lande kunne der forekomme mellemformationer, i kortere eller længere perioder, samt andre mindre forskelle i dette næsten faste/deterministiske "skema" for den samfundsmæssige udvikling og de revolutionære brud: slavesamfund, feudalisme, kapitalisme og til sidst kommunisme. Sådan opfattede marxisterne i store træk den historiske udvikling, især i Europa.

Men hvor de første kapitalistiske samfunds udvikling i "den naturlige historiske udvikling", hvor produktivkræfterne via borgerlige demokratiske revolutioner udvikler sig fra feudale til kapitalistiske produktionsformer, hovedsaglig indenfor nogle nationale grænser, viste sig at have nogle bestemte ensartede karakteristika, så så den historiske udvikling af produktivkræfterne i Rusland i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet meget anderledes ud.

Udviklingen i afhængige lande i imperialismens tidsalder

Rusland var fra slutningen af 1800-tallet og i begyndelsen af 1900-tallet blevet industrialiseret udefra, uden et stærkt nationalt forankret industriborgerskab, men med en voksende, men fuldstændig organisatorisk og politisk undertrykt industriel arbejderklasse på 3-4-5 millioner. Denne industrielle udvikling var præget af store meget moderne virksomheder, hvor de stærke imperialistiske lande, især Frankrig og England reelt via et "komprador-borgerskab", under zarens feudale godsejerstat, styrede landet og især dets udenrigspolitik.

Landets revolutionære proces, hvor den nye industrielle arbejderklasse var opstået/udviklet på bare 25 år i et feudalt stivnet samfund, som ikke kunne eller ville give nogen former for indrømmelser, og hvor den gamle zaristiske feudalstat troede, at denne nye underklasse bare kunne underkues med feudalismens traditionelle direkte voldelige undertrykkelsesmetoder, udviklede sig ad helt nye baner, som ingen marxister, bortset fra Trotskij og kun delvist Lenin i starten kunne gennemskue.

Den imperialistiske udvikling i slutningen af 1800-tallet i de tidligt industrialiserede lande, deres magt over og skævvridning af andre - afhængige - landes kapitalistiske udvikling og den første russiske revolution i 1905, blev de vigtigste samfundsmæssige begivenheder, som fik Trotskij og Parvus (Alexander Helphand, tysk revolutionær socialist) til at udvikle to nye sæt af teorier: "loven om den kombinerende og ujævne udvikling" og "teorien om den permanente revolution". Disse nye analyser gjaldt for afhængige og imperialistisk dominerede svage kapitalistiske lande, som stadig var overvejende feudale, og de erstattede de gængse marxistiske teoretiske skemaer om revolutionens to adskilte faser.

Trotskijs svar: Permanent revolution/proletariats diktatur

I "Den russiske revolution 1905" skrev Trotskij:

"Den russiske revolution, der står foran umiddelbare borgerlige mål, kan i intet tilfælde blive stående ved dem. Revolutionen kan ikke løse dens nærmeste, borgerlige opgaver på anden måde

end ved proletariatets magtovertagelse. Men når det har fået magten i hænderne, så kan det ikke holde sig indenfor revolutionens borgerlige opgaver. Tværtimod, netop for at sikre sejren må den proletariske avantgarde allerede i dens herredømmes første tid foretage de dybeste indgreb, ikke kun i den feudale, men også i den borgerlige ejendom. Herved vil proletariatet støde sammen, ikke blot med bourgeoisiets grupperinger, som har understøttet det i begyndelsen af dets revolutionære kamp, men også med de brede bondemasser, med hvis hjælp det er kommet til magten. Modsætningerne i en arbejderregerings stilling i et tilbagestående land med et overvældende flertal af bønder, kan kun løses på internationalt plan, på den proletariske verdensrevolutions arena” .

Ingen marxister havde på dette tidspunkt og frem til Lenins Aprilteser, så præcist beskrevet den proces, som skulle udvikle sig senere med de to sammensmeltende revolutioner i Rusland i 1917 – februar-revolutionen og oktober-revolutionen. Og næsten ingen marxister var i øvrigt enige i denne analyse.

Lenins svar: Arbejdernes og Bøndernes Revolutionære Demokratiske Diktatur

Lenin kunne med sin nye udviklede imperialisme-teori godt se, at et land som Rusland, der udviklede sig i skyggen af og under pres fra de dominerende imperialistiske stater i Europa, ikke fulgte de almene udviklingsmønstre. Her var der tale om et uselvstændigt borgerskab uden nogen nævneværdig national forankring, i et samfund med en lille, men stærk revolutionær arbejderklasse, præget af enorme revolutionære spændinger, også i den feudalt stivnede landbrugssektor. Og især havde også Lenin bemærket, at borgerskabet i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet ofte ikke kunne eller ville gennemføre deres egen borgerlige demokratiske revolution sammen med de undertrykte klasser. Og slet ikke så direkte, som i den franske revolution i 1789, af frygt for især arbejderklassens enorme udvikling op igennem 1800-tallet og tiltagende samfundsmæssige magt.

Måske kunne denne nye klasse med magten til at stoppe al produktion ikke så let proppes ned i ”undertrykkelses-flasken” igen, hvis den først blev bevidst om sin enorme potentielle magt og fik tale-, trykke- organisationsfrihed og stemmeret. Nej, det moderne borgerskab, i de ikke så udviklede lande, var slet ikke så revolutionært demokratisk, som de første kapitalistiske landes borgerskab, og i øvrigt var de også ofte i lommen på eller afhængige af de stærke imperialistiske landes borgerskaber, som især var opmærksomme på arbejderklassens og de nye store revolutionære socialistiske arbejderpartiers enorme vækst og potentielle magt i deres egne lande, som helst ikke skulle blive antændt af revolutionære gnister fra de feudale lande.

Efter 1905-revolutionen fremkom Lenin dog i bogen ”To slags taktik for Socialdemokratiet i den borgerlige demokratiske revolution” i juli 1905, med en kortfattet teori om, at de nye arbejderråd, som var opstået under revolutionen opståede både var et kamporgan/strejkekomite, idet de omfattede alle arbejdere men også ”indeholder kimen til en provisorisk revolutionær regering”. Men at bolsjevikkerne på trods af denne analyse, skulle lægge vægten aktuelt på at agitere for en ”provisorisk revolutionær regering” bestående af både borgerlige og arbejderpartier, som skal kæmpe for at gennemføre (det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis) minimusprogram og

dermed kæmpe for en republik med folkelige valgte repræsentanter (borgerligt parlament). Han skriver også:” En sådan sejr vil endnu på ingen måde gøre vores borgerlige revolution til en socialistisk revolution, den borgerlige revolution vil ikke direkte gå ud over de borgerlige samfundsøkonomiske rammer....” (min understregning, JH).

Lenin udviklede derfor en ny formel for den første fase af den revolutionære proces i Rusland, som i samme samfundsformation både skulle indeholde den borgerlige demokratiske proces, (det revolutionære borgerskab sammen med de undertrykte klasser imod adelen og feudalismen) og den proletariske proces (arbejderklassen i den ledende rolle for alle undertrykte klasser imod borgerskabet), *men uden at afskaffe borgerskabet*. Han kunne sagtens se, at borgerskabet ikke mere havde den tidligere selvstændige revolutionære karakter i opposition til adel og feudalisme, men at borgerskabet i stedet og i større omfang frygtede det fremadstormende proletariat, som udviklede sig med massepartier og proletariske revolutioner siden især 1848. Men han mente samtidig ikke, at noget samfund kunne springe nogen af de almindelige trin over, som de gamle tofase-skemaer repræsenterede. Lenin kunne selvfølgelig se og analysere de samme samfundsmæssige forhold i klassekampen, som Trotskij, men det var som om han ikke rigtigt kunne bestemme sig for, hvilken af alle de forskellige klassers kraft, den overordnede teori skulle satse på. Og samtidig anskuede Lenin i højere grad end Trotskij processen i Rusland som et nationalt anliggende og mindre som en forløber for den internationale proletariske revolution.

Lenin skabte derfor en formel, som egentlig var noget teoretisk rod, idet den indeholdt alle de samfundsmæssige elementer samtidig, bortset fra zarismen. Formlen kom til at hedde: ”Arbejderne og Bøndernes Revolutionære Demokratiske Diktatur”.

Hvis man skal prøve at forklare de samfundsmæssige kræfter, grupper og klasselinjer, som Lenin forsøger at beskrive med denne formel, så kunne det lyde således:

De revolutionære arbejdere, repræsenteret af bolsjevikkerne og mensjevikker, og de revolutionære bønder, repræsenteret af det Socialrevolutionære Parti, etablerer, efter at have besejret zarismen i en revolutionær væbnet opstand, sammen med et vaklende oprørsk/passivt/kompromissøgende borgerskab (Konstitutionelle Demokrater/Kadetterne), en provisorisk revolutionær koalitionsregering, som skal oprette en republik med demokratisk valgte folkerepræsentanter (borgerligt parlament), som både er et diktatur imod den gamle zaristiske statsmagt, hær og godsejerklasser, men også tillader et borgerligt (kapitalistisk, med privat ejendomsret) demokrati.

Altså en proces hovedsagelig båret af partier og parlament.

Men teorien hang ikke sammen. Eftersom mensjevikkerne f.eks. holdt fast i den gamle rene tofase-teori og mente at det nye industriborgerskab skulle gives plads til at udvikle sig og dermed udvikle hele samfundet, så skulle borgerskabet også have regeringsmagten uden deltagelse af arbejderpartier. Så mens Lenins teori havde en coalition af revolutionære socialistiske og borgerlige partier som regering, så ville mensjevikkerne under ingen omstændigheder indgå i en borgerlig regering, under den lange periode mellem de to faser! De ville først gå med i en ægte arbejder-

regering, når/hvis proletariatet på et langt senere tidspunkt selv skulle lave den ægte proletariske og socialistiske revolution. Dette var deres teoretiske standpunkt hele vejen igennem, om end de, da betingelserne i sommeren 1917 var klar til den ægte proletariske revolution, vendte om og holdt fast i, at borgerskabet stadig skulle bevare magten, fordi samfundet ikke var klar til den proletariske revolution. Og derved mistede mensjevikkerne på få måneder deres meget store indflydelse i arbejderklassen, flertallet i sovjetterne og endte til sidst med at støtte kontrarevolutionen.

Trotskijs holdning var ikke så partcentreret, men byggede på de nye bredere arbejderråd, som Trotskij mente var et moderne udtryk for proletariatets diktatur, idet hele arbejderklassen, hvad enten den enkelte var medlem af et parti eller en fagforening (i hemmelighed) eller ej, hvilket gjaldt de allerfleste, var repræsenteret i den nye samfundsstruktur og dermed heller ikke indbefattede et borgerlig demokratisk parlament. Dermed var han mere på linje med den unge Marx, som var den første til at omtale den nye tids kommende socialistiske arbejdermagt som proletariatets diktatur, men stort set uden at omtale politiske partier, eller hvordan det i øvrigt skulle udfoldes samfundsmæssigt.

Men både Lenin og Trotskij var faktisk begge på rimeligt jomfrueligt land. Deres marxistiske forgængere havde udviklet deres holdninger i tiden, før kapitalismen blev imperialistisk, og Karl Marx forholder sig i sine beskrivelser af proletariats diktatur til hele arbejderklassen som samfundsledelse, uden rigtigt at beskrive konkret, hvordan proletariatets magt skulle komme organisatorisk til udtryk i samfundet, eller hvordan politiske partier kunne spille en rolle. Først med Pariserkommunen kommer Marx i sine sidste år kortfattet ind på en mere konkret organisatorisk beskrivelse af proletariatets diktatur, i form af en arbejderstyret koalitionsregering mellem de revolutionære grupper og soldater, med tilbagekaldelsesret, ingen stående hær, men borgerbevæbning, valgte og afsættelige regeringsfunktionærer med løn som en almindelig lønarbejder osv. Og enkelte steder snakker Marx om, at revolutionen under særlige omstændigheder kunne tænkes at fortsætte fra den borgerlige demokratiske fase til den proletariske fase uden afbrydelser, men det var ikke et tema, der blev uddybet.

Disse to linjer, Trotskijs permanent revolution, og Lenins arbejderne og bøndernes revolutionære demokratiske diktatur, kom til at stå overfor hinanden fra 1906-7 til april 1917. Og med Trotskijs insisteren på at stå udenfor bolsjevikfraktionen og hans kritik af Lenins partiopfattelse og Lenins skarpe kritik af Trotskijs partiopfattelse og hans teori om den permanente revolution, blev der etableret et mangeårigt modsætningsforhold mellem de to. Trods foreningen af Lenin og Trotskij efter februarrevolutionen i 1917 og deres tætte samarbejde fremefter, skulle dette modsætningsforhold, under Stalintiden, vise sig at blive udnyttet til det ekstreme.

Aprilteserne

Efter februar revolutionen og med oprettelse af arbejder og soldaterrådene, som lynhurtigt spredte sig ud over industriområderne og til hæren i slutningen af februar og marts måned, mente Lenin i april 1917, at perioden med "Arbejderne og Bøndernes Revolutionær Demokratiske Diktatur"

allerede var indtruffet og overstået. Eftersom den zaristiske stat var blevet væltet revolutionært, og der ikke var nogen væbnet magt (stat) bag det nye borgerskab (soldaterne var nemlig tro overfor sovjetterne), og eftersom "kimen til en arbejderregering" ikke kun var et kim, men nu rent faktisk var etableret i mange byer gennem arbejder- og soldaterrådene, så var fasen med "Arbejderne og Bøndernes Revolutionær Demokratiske Diktatur" allerede en realitet.

Der var opstået noget historisk helt nyt, som aldrig var set før: en dobbeltmagts-situation, hvor proletariatet egentlig havde magten, men hvor det frivilligt på grund af småborgerskabets (mensjevikker og socialrevolutionære) vaklen imellem borgerskabets og proletariatets ledelse lod borgerskabet regere.

Men selvom Lenin hævdede, at den borgerligdemokratiske fase dermed var indtruffet, så måtte han erkende, at den ikke kunne løse to af den borgerlig demokratiske revolutions vigtigste opgaver, nemlig for det første at tildele bønderne jord, samt for det andet at kunne forsvare og beskytte en "naturlig" kapitalistisk udvikling i Rusland imod udenlandsk styring og udplyndring, som kunne sammenlignes med den tidligere tilsvarende udvikling, da Frankrig, England og Tyskland blev kapitalistiske. Dermed indså Lenin, som en af de få bolsjevikker, at kun gennem proletariatets rene ledelse, i stedet for en koalition med borgerskabet, kunne disse borgerlige demokratiske opgaver løses - og dermed var den næste fase i revolution, den socialistiske, allerede i gang. Dermed var faserne i det traditionelle revolutionsskema ikke længere adskilte, men sammensmeltede.

Hvorfor kunne den borgerlige demokratiske revolution i et imperialistisk afhængigt feudalt land ikke mere løse disse grundlæggende opgaver?

Fordi den nye borgerlige stat, for at kunne give bønderne jord, måtte tage et totalt opgør med den gamle enorme overklasse af ca. 240.000 godsejere i et tilbagestående landbrugsland, som ikke ville finde sig i nogen form for reformer. Denne opgave hverken ville eller kunne et svagt nationalt og dårligt forankret, men udenlandsk indsat og styret, "komprador-borgerskab" gøre op med. Og for det andet, fordi det samme "komprador-borgerskab" ikke kunne eller ville vriste sig fri af sine imperialistiske herrer i England og Frankrig og sikre en national udvikling af kapitalismen i Rusland. Dette kom konkret tydeligst til udtryk i den provisoriske regerings totale afhængighed af økonomisk støtte og lån fra Frankrig og England, som omvendt krævede fortsat russisk krigsdeltagelse, som havde knækket den zaristiske stat og medført sult og nød og soldaternes (bøndernes) oprør.

Manglende vilje og evne til at løse disse spørgsmål knækkede også til sidst det borgerlige demokrati, hvor de forskellige skiftende provisoriske regeringer på syv måneder fra april til oktober kun kunne sprælle og snakke i deres imperialistiske dukkeføreres net, mens det revolutionære tryk steg i byerne og på landet.

For at færdiggøre den borgerlige demokratiske revolutions opgaver i imperialismens tidsalder måtte en anden kraft/klasse til, for at kunne gribe dybt ind i de nye kapitalistiske strukturer. Det

kunne kun være arbejderklassen, som sammen med bønderne via de nye proletariske magtorganer, arbejder og soldaterrådene, kunne tage jorden fra godsejerne med revolutionære jordbesættelser og samtidig gennem kontrol med banker og produktion kunne sikre en national økonomisk udvikling og frigørelse fra den imperialistiske krig.

Altså måtte den socialistiske proletariske revolution, som ellers hørte til i de udviklede kapitalistiske samfund, træde ind i den borgerlige demokratiske revolutions fase og straks danne en bro eller en overgang mellem de to ellers forskellige typer revolution. Og samtidig ville det kun være arbejderne med kontrol over fabrikkerne i byerne og bønderne med retten til jorden, der ville ofre deres liv for at forsvare den nye arbejderstat efter en proletarisk revolution, imod både den store gamle godsejerklasse, det nye svage "kompradorborgerskab" og de udenlandske imperialistiske "dukkeførere" og krigsfortalere.

Det betød efter Lenins mening flere forskellige ting samtidig. For det første betød det, at der var opstået en helt speciel situation, hvor proletariatet i en kort periode (som kun skulle vise sig at vare frem til den 5. juni) via arbejderrådene kunne overtage magten i samfundet fredeligt, fordi det allerede havde styrtet den gamle statsmagt og dets voldsapparat og fordi den nye ledende klasse, Borgerskabet, endnu ikke havde en statsmagt til sin rådighed, som kunne holde de udbyttede klasser nede, hvis revolutionen fortsatte. For det andet at situationen med dobbeltmagt af gode grunde ikke kunne vare ved ret længe, samt at kun proletariatet kunne løfte den historiske opgave med at lede småborgerskabet (bøndernes kamp for jord, samt bondsoldaternes kamp for fred) i kampen imod krig, imperialismen og godsejere.

Den umiddelbare opgave for det revolutionære proletariat (industriarbejderne og bolsjevikkerne), her bare en måned efter den borgerlig-demokratiske februarrevolution, måtte derfor være at lægge en taktik, som kunne tydeliggøre en klasselinje og dermed skabe en splittelse mellem de småborgerlige lag (mensjevikker, socialrevolutionere og bønderne i sovjetten) og det revolutionære proletariat som ledende for småbønder og ejendomsløse landarbejdere. Dette kunne kun gøres ved at igangsætte angreb på både det gamle borgerskab (godsejerne på landet, resterne af zaristisk adel og generaler) med krav om jord til bønderne og på det nye industriborgerskabs (Miljukov og Gutjovs) regeringsforsøg på at etablere en borgerlig statsmagt i samarbejde med de krigsførende imperialistiske lande. Kravet måtte være, ikke på nogen måde at støtte den provisoriske regering, men i stedet at kræve alt magt til sovjetterne, kontrol med kapitalen og forberedelse af den socialistiske revolution og proletariatets diktatur. Også selvom Rusland kun kunne påbegynde, men ikke ville kunne fuldende en socialistisk udvikling uden proletariske revolutioner i de udviklede industrilande.

Trotsky og Parvus havde formuleret deres tanker om "permanent revolution", den borgerlig-demokratiske revolutions voksen over i den proletariske revolution, som en teoretisk refleksion over revolutionen i 1905 og udviklingen af arbejderråd i hovedstaden (med den 25-årige Trotsky som formand). Nu formulerede Lenin de samme tanker i 1917 i form af et kort aktionsprogram, Aprilteserne, for proletariatets (bolsjevikernes) opgaver i den kommende overgang fra den borgerlige demokratiske til den snarlige socialistiske revolution.

De to sammenfaldende grundholdninger, i to forskellige perioder af klassekampen i Rusland, fik derfor to forskellige fremtrædelsesformer og små verbale forskelle. Med en besynderlig sammenrodet og delvist selvmodsigende argumentation forsøgte Lenin i en artikel (Breve om taktik fra 8-13. april 1917) overfor højrefløjen i Bolsjevikpartiet (Kamenev, Rykov, Stalin m.fl.) at fremstille *Aprilteserne* som en modsætning både til Trotskijs arbejderregeringsparole fra 1905 og hans teori om permanent revolution, fordi sovjetterne nu var domineret af bønder! (soldater), hvilket de ikke var på dette tidspunkt. Aprilteserne stod endvidere ifølge Lenin i modsætning til anarkister og blanquismens ideer om mindretalskup. Stalin udnyttede senere i sin kamp imod Trotskij og den revolutionære marxisme denne kontrovers til det yderste.

Aprilteserne, hvis hovedbudskab var "al magt til sovjetterne" indeholdt 10 punkter (her gengivet i forkortet og kommenteret form).

- 1) Den nuværende krig er stadig en imperialistisk røverkrig også set fra russisk side efter februarrevolutionen, idet det er borgerskabets regering, der vil føre den videre og deltage i den imperialistiske deling af rovet. Bolsjevikkerne må derfor under ingen omstændigheder støtte "den revolutionære forsvarsvilje", hvor mensjevikkerne og de socialrevolutionære var svinget over for at støtte Ruslands fortsatte deltagelse i krigen, under pres fra England og Frankrig.
- 2) Det specielle i den nuværende situation ligger i overgangen fra revolutionen første fase til dens anden, som må lægge magten i hænderne på arbejderne og de fattigste lag af bønderne (bemærk Lenins klassesdeling – den bevidste skelnen mellem de fattigste proletariserede lag af små bønder og landarbejdere og de store bønder).
- 3) Ingen som helst støtte til den provisoriske regering (som han selv havde agiteret for lige siden hans parole om Arbejderne og Bøndernes Revolutionære Demokratiske Diktatur fra 1905. Der må heller ikke stilles illusionsskabende krav til den om at ophøre med at være en kapitalistisk regering, den må kun afsløres.
- 4) Det må gøres klart for masserne, at arbejderrepræsentanternes sovjetter er den eneste mulige form for en revolutionær regering. Og så længe bolsjevikkerne er i mindretal, og sovjetterne ligger under for bourgeoisiets indflydelse (mensjevikkerne og de socialrevolutionære, forfatterens bemærkning), er det vores opgave at kritisere og klarlægge dens politiske fejl, samtidig med at vi propagandere for nødvendigheden af, at hele statsmagten overgår til sovjetter, således at masserne ad erfaringens vej frigør sig fra deres fejltagelser.
- 5) Vi skal ikke have en parlamentarisk republik (hvilket Lenin havde agiteret for i sin gamle parole, , hvilket ville være et skridt tilbage. Men en republik af sovjetter fra øverst til nederst. Afskaffelse af politiet, hæren og embedsmandsvældet, men almindelig bevæbning af folket. Alle embedsmænd skal vælges, til hver en tid kunne afsættes og i øvrigt lønnes som en dygtig

gennemsnitsarbejder. (Bemærk inspirationen fra Pariserkommunen).

- 6) I landbrugsprogrammet skal hovedvægten lægges over på landarbejderrepræsentanternes sovjetter. Al godsejerjord skal konfiskeres. Al jord skal nationaliseres. Rådighedsretten overgår til landarbejdernes sovjetter. Der udskilles særlige landarbejder-sovjetter for de fattigste bønder. På hvert gods skabes mønsterlandbrug under landarbejder-sovjetternes kontrol.
- 7) Alle banker sammensmeltes til én bank, som stilles under kontrol af sovjetterne.
- 8) Ikke indførelse af socialisme, men af sovjetternes kontrol af produktion og varefordeling.
- 9) Ændring af Bolsjevikpartiets navn til Ruslands Kommunistiske Parti, idet alle socialdemokratiernes ledere i hele verden har forrådt kampen for socialisme, ved at støtte "fædrelandsforsvaret" (den imperialistiske krig, forfatterens bemærkning, JH).
- 10) Tage initiativ til at skabe en ny revolutionær Internationale imod socialchauvinisterne og centrum. (Som Trotskij skrev i teorien om permanent revolution i et underudviklet land, så skulle den proletariske revolution, opfattes som startskuddet til den internationale proletariske revolution, som efterfølgende ville hjælpe det underudviklede land, især med problemerne med den feudale landbrugsstruktur og den manglende industrielle udvikling).

De efterfølgende begivenheder i Rusland mellem februar og oktober bekræftede for alle, især de bevidste arbejdere, at mensjevikkerne og de socialrevolutionære sammen med de borgerlige partier hverken kunne eller ville løse nogle af de store påtrængende opgaver, især fordi de imperialistiske stormagter ikke ville tillade det. Krigen var her det spørgsmål, som tydeligst illustrerede det. Hvis Rusland trak sig ud af krigen, så ville Tyskland kunne flytte store mængder tropper til vestfronten imod Frankrig og England, som ejede de fleste af de store russiske virksomheder og lå og styrede overklassen blandt andet gennem den provisoriske regering. Den imperialistiske røverkrig holdt alle deltagende lande i et jerngreb, som kun den proletariske verdensrevolution imod hvert enkelt lands overklasser kunne bryde.

Kun en person som Lenin, med hans grundige marxistiske viden og evne til at se, fornemme og forstå svære samfundsmæssige forhold i deres kimform, kunne efter mange år i emigration, træde ind på scenen i bolsjevikpartiets daværende forvirrede og rådvilde ledelse og skabe klarhed og en ny orientering og dermed få drejet hele partiet til venstre.

Dermed kunne dette lille stramt organiserede revolutionære marxistiske arbejderparti, med en

korrekt analyse af klassekampen og især af forholdet til bønderne og småborgerskabet, kaste sig ind i klassekampen og komme til at opsamle millioner af fattiges forhåbninger og drømme, vokse frem og organisere revolutionen og opbygningen af den nye arbejderstat og et par år efter tage initiativ til opbygningen af den revolutionære kommunistiske 3. Internationale (Komintern).

Aprilteserne og staliniseringen

Men hvad skete der så med disse banebrydende politisk unikke tanker, efter at bureaukratiseringen satte ind i Sovjetstaten i slutningen af Lenins liv?

Bureaukratiseringen førte til, at Stalin gennem forskellige skiftende alliancer og klikedannelser udmanøvrerede alle de gamle marxister, vendte marxismen på hovedet og til sidst dræbte næsten dem alle, samt titusinder af andre.

Med kliquen omkring Stalin og Bukharin som bannerfører blev først det internationalistisk proletariske element fra *Aprilteserne* fjernet fra partiets politik. Da de proletariske revolutionsforsøg i Finland, Tyskland, Ungarn, Østrig, Italien og andre lande blev forrådt af reformisterne og slået ned af borgerskabet i de efterfølgende år, ændrede det bureaukratiserede kommunistparti de marxistiske grundholdninger om, at man godt kunne påbegynde en socialistisk revolution og proces, men at det ville være umuligt at færdiggøre en socialistisk samfundsudvikling i et enkelt land. Kun hvis arbejderklasserne i flere af de store veludviklede industrilande overtog magten og senere i dem alle, kunne trykket fra den kapitalistiske verdensorden fjernes, så landene tilsammen kunne udvikle socialisme. Intet land kunne stå imod alene. Fra 1925 pressede Stalin og Nikolaj Bukharin og højrefløjen, under tilbageslaget for den revolutionære verdensbevægelse, en fuldstændig umarxistisk ny orientering ind i partiets politik, med teorien om socialisme i et land.

Og mens det væltede ind med tidligere bolsjevikker i kommunistpartiet (bolsjevikernes partinavn efter 1918) og mange gamle revolutionære marxister blev udrenset, så blev hvert eneste revolutionære element i *Aprilteserne* efterhånden afmonteret. Først røg den proletariske internationalisme, hvor den vigtigste opgave for hver eneste revolutionære marxist og kommunistparti havde været at kaste alle sine kræfter ind på at fremme arbejderklassens evne til at vælte overklassen i sit eget land, samtidig med international støtte til klassekampen i andre lande. Med den umarxistiske og uleninistiske teori om socialisme i et land (Rusland), blev den vigtigste politiske opgave for alle kommunistiske partier herefter at undgå revolutionære opstande, som kunne tirre de imperialistiske lande til angreb på det svage USSR og i stedet støtte Sovjetunionens svingende udenrigspolitiske interesser.

Herefter kom turen til taktikken overfor småborgerskabet. I stedet for at mobilisere og samle småborgerskabet bag arbejderklassens angreb på godsejere og kapitalister, fremme bøndernes besættelser af jord og dannelsen af bondesovjetter, sammen med oprettelse af arbejderråd til kontrol og nationalisering af banker og virksomheder, så skulle kommunisterne og arbejderklassen underlægge sig det påståede progressive borgerskab eller småborgerskab og vente

med de proletariske krav til den borgerlig-demokratiske revolution havde løst sine opgaver.

Det stalinistiske bureaukrati forkastede med et slag hele grundideen i *Aprilteserne* og den permanente revolution, som i praksis havde vist sin enorme styrke i 1917 og som var baggrunden for Oktoberrevolutionens succes. I stedet vendte man tilbage til mensjevikkernes *tofase-skema*, og dermed til reformisme og kontrarevolution!

Det kom i første omgang til at gå ud over den første kinesiske revolution i 1927. Her havde Stalins udenrigspolitik mere brug for en alliance med det fremstormende "progressive borgerskab" i form af den småborgerlige militære og antifeudale modstandsbevægelse Kuomintang, end med de små og få kommunistiske kræfter. Kommunisterne skulle derfor lægge sig sammen med Kuomintang og fuldstændig underlægge sig dens ledelse. Deres borgerlige leder Chaing Kai Chek blev af Stalin udråbt til æresmedlem af Kommunistisk Internationale (Komintern). I fuldstændig modstrid med alle dele af *Aprilteserne* og vedtagelserne på Kominterns første fire kongresser påstod Stalin og Bukharin, at Kuomintang repræsenterede en revolutionær "blok af fire klasser" (arbejderne, bønderne, småborgerskabet og det nationale borgerskab), som skulle føre den borgerlige demokratiske revolution til ende.

Imens var Stalin på hjemmefronten i fuld gang med at knuse og fængsle alle oppositionelle kommunister i Sovjetunionen, især fra Venstreoppositionen, som under Trotskij, Zinovjev og Kamenevs ledelse højlydt protesterede overfor manglen på demokrati, Stalin og Bukharins alliance med storbønderne (kulakkerne), manglen på industrialisering, den stigende bureaukratisering og teorien om socialisme i et land.

Da Chiang og det småborgerlige Koumintang-parti efterhånden var blevet mere og mere skræmt af det kinesiske kommunistiske partis vækst og indflydelse på arbejderklassen og bønderne, foranstaltede han den 12. april 1927 en kæmpe massakre mod kommunisterne og fagforeningerne i Shanghai. Da partiet nu var næsten totalt smadret, og tusindvis af gode kadrer dræbt, blev Stalin skræmt over samarbejdspolitikens totale nederlag og svingede skarpt til venstre med ordre om at iværksætte en række desperate modangreb. Ved udgangen af 1927 var Kinas kommunistiske parti næsten knust. I Komintern blev årsagen til dette totale nederlag ikke efterfølgende lagt på Stalins classesamarbejdspolitik, men som Bukharin i sin rapport på Kominterns 6 kongres beskriver, så skyldtes nederlaget de lokale kinesiske kommunistiske ledes fejlfortolkninger af hovedlinjen, især generalsekretær Chen Tu-hsiu!

Denne underlæggelse af de kommunistiske partier under småborgerskabets ledelse, som havde fejlet så grusomt i Kina, blev senere vedtaget på Kominterns 7. kongres i 1935 uden debat og blev nu, i form af den antifascistiske folkefront, også tvunget ned over klassekampen i de udviklede kapitalistiske lande. Det fik en enorm skadelig indflydelse på de revolutionære processer i Frankrig og Spanien frem til 1938. Mens Stalins havde travlt med at dræbe tusinder af revolutionære i Sovjetunionen under Moskva-processerne, så havde hans agenter lige så travlt med at fængsle og myrde anarkister, syndikalister, trotskister og andre revolutionære klassekæmpere i Spanien, for at de ikke skulle skræmme småborgerskabet. Stalinisterne ville lige så lidt acceptere jordbesættelser

eller arbejderkontrol i Spanien, som opbygge våbenfabrikker, der kunne have bevæbnet arbejderklassen med tunge våben i kampen i mod Franco.

Igen tvang stalinismen i sin værste afskygning den reformistiske tofase-politik ned over en revolutionær situation i form af støtte til en Folkefrontsregering, et classesamarbejde med det spanske småborgerskab, med et skæbnesvangert resultat. Fascismens sejr i de næste 40 år, udrensninger og hundredtusindvis af døde arbejdere og bønder og revolutionære klassekæmpere, skyldtes ikke fascismens styrke, men den reformistiske og kontrarevolutionære tofase-tænkning.

Kun Trotskij, der nu var jaget i landflygtighed og befandt sig langt fra begivenhedernes gang og stækket af Stalins agenter, fremlagde i utallige artikler en mere og mere desperat opfordring til at bryde med folkefrontregeringens reformistiske nederlagslinje og udvikle "de spanske aprilteser", der ville kunne redde revolutionen. Men med de bedste revolutionære i fængsel eller dræbt kunne et sådant program ikke komme til at udfolde sig og virke.

Man kan selvfølgelig hævde, at bare fordi forståelsen af, at de to revolutionære faser smeltede sammen og hørte op med at være to adskilte faser i Rusland i 1917, så behøvede det ikke være en korrekt tænkning i andre lande, under andre betingelser. Marxismen er ikke en facitliste eller stivnet lærebog. Tværtimod skal teorierne og taktikken altid prøves af i virkelighedens klassekamp.

Men netop i virkelighedens klassekamp, har vi, siden Stalins udrensning i 1924-25 af den revolutionære marxisme og herunder *Aprilteserne* set den ene revolutionære situation efter den anden blevet spildt, på grund af de kommunistiske partiers voldelige insisteren på at holde faserne adskilt, udskyde arbejderklassens løsninger med oprettelse af arbejder- og bonderåd, for i stedet at tvinge dem ind under småborgerlige "progressive" partiers vaklende ledelse, med enorme tab af gode klassekæmpere og fascismens sejr til følge. Man kan ikke undgå at få den tanke, at alle disse unødvendige og af stalinismen påtvungne nederlag, som altid førte til militærdiktatur eller fascistisk knusning af arbejderbevægelsen i mange år, har medvirket til at give kunstig åndedræt til et kapitalistisk og imperialistisk verdensherredømme, som måske kunne have været afskaffet.

Afslutning

Lenin, Trotskij og deres revolutionære venner udvirkede gennem al deres teoretiske og praktiske arbejde, herunder *Apriltesernes* venstredrejning, at den røde Oktoberrevolution i Petrograd blev væsentlig mindre blodig end både den franske borgerlige demokratiske revolution i 1789 og den demokratiske februar-revolution i 1917. Den røde revolution, forberedt og organiseret af Petrograd-sovjettene med Trotskij som formand, samt som formand for Petrograd-Sovjettens Revolutionskomite, blev nærmest overstået på få timer, natten til den 25. oktober, og står dermed i skærende kontrast til påstanden om de kapitalistiske demokratiers eller socialdemokraternes fredsommelighed og tolerance.

Den moderne industrialiserede kapitalistiske krigsmaskine fortærede i samme periode under Første Verdens krig omkring 10 millioner mennesker. Dette industrielt organiserede og vanvittige massemyrderi fik ud over den "naturlige støtte" fra nationalistiske borgerlige partier af enhver art

også støtte eller passiv accept fra samtlige andre påståede demokratiske socialistiske partier i alle lande. Men glemmer ofte, at kun en meget lille gruppe af revolutionære socialister i de europæiske lande, og senere bolsjevikkerne i Rusland, arbejdede for at opfylde alle de gamle store og stærke (demokratiske) socialistiske arbejderpartiers utallige resolutioner fra før 1914, om at nægte at føre arbejderklasserne ud i krig mod hinanden og i stedet forvandle borgerskabets imperialistiske røverkrig til et opgør med kapitalisme og krig, gennem socialistisk revolution i deres eget land. Kun bolsjevikkerne stod fast og vendte krigens elendighed til et opgør med kapitalisme, krig og godsejertyranni. Og gennem den væbnede og fredsommelige proletariske Oktoberrevolution i Rusland spredte gnisterne sig til en lang rækkerevolutioner og oprør i Europa i 1918, så Første Verdens krig kunne afsluttes.

De andre påståede demokratiske socialistiske partier i Rusland, mensjevikker og socialrevolutionære, som var trådt ind i den borgerlige provisoriske regering efter maj 1917 med tre ministre, tilsidesatte uden tøven de nyvundne demokratiske rettigheder og sendte militære straffekspeditioner ud på landet for at nedkæmpe fattigbøndernes gods- og jordbesættelser. De angreb også proteststrejker og demonstrationer imod krigen, for at fastholde den russiske befolkning i verdenskrigens massemyrderier. At overdrage magten i samfundet til de delegerede arbejdere, soldater og bønder på den 2. Alrussiske Sovjetkongres under bolsjevikernes flertal var kulminationen på den særlige dynamiske proces, som Lenin havde set kimen af og sat i gang med *Aprilteserne*. Det var det eneste samfundsmæssige forum, som ville og kunne trække Rusland ud af krigens og de "demokratiske partiers" helvede.

At godsejerne og de imperialistiske landestartede en blodig kontrarevolution med intervention og tre års borgerkrig imod den unge arbejder og bondestat kan hverken lægges bolsjevikkerne eller *Aprilteserne* til last.

Men imperialisternes handelsblokade, invasion og støtte til kontrarevolutionære generaler og godsejere, isolerede den unge arbejderstat og tappede den for mulighederne for at holde bureaukratisering og den uventede stalinisering af parti og stat nede. Ved at ødelægge den revolutionære marxisme indefra, bedrive vold imod alt den revolutionære dynamik, som især *Aprilteserne* stod for, skulle stalinismen vise sig at forvolde mere skade for verdensrevolutionen, end samtlige kapitalistiske stater eller voldelige undertrykkelsesmekanismer kunne have gjort.

I dag i 2017, i hundredeåret for *Aprilteserne* og *den russiske revolution*, med en verden af imperialistiske krige og kriser, er kampen for udviklingen af en revolutionær socialistisk Internationale og den revolutionære marxismes overgangsdynamik som alternativ til den reformistiske to-faseteori endnu ikke slut, tværtimod.

Længe leve 4. Internationale og Aprilteserne.